

FOR THE FUNCTION OF SOME TYPES OF DEPENDENT SENTENCES IN SPEECH
(SPOKEN LANGUAGE)

ზოგი ტიპის დამოკიდებული წინადადების ფუნქციისათვის ზეპირმეტყველებაში

TEA BURCHULADZE

PHD in Philology

ORCID: 0000-0002-2614-012X

burchuladzetea@gmail.com

+995 593 228 805

Abstract

The connections or correlation words used in a complex subjunctive sentence determine the relation of the main and dependent sentence, but in some cases the named syntactic means are not useful in defining their exact function.

In some cases where the relative adverb is even in the sentence, but it will be difficult to understand its place as a circumstance, **because in these cases its syntactic function is not to convey the circumstances of the place.** For example: "**Where** you have lost so many innocent souls, what am I to leave"; "**Where** have you done so much, now you back down?"; "**Where** it is fair, he should be hanged"; "**Where** you can do this, you can do everything." In adjectives, relative adverbs do not express the actual local point, the exact place, it is more of a conditional place. In addition, it is not considered in the main sentence and it does not appear that the dependent sentence explains and clarifies the circumstances of the place. The dependent components of a named sentence express more of a kind of condition, a precondition, that has happened, will happen, or is happening. The content shows that some action has been taken and the opposite sentence expresses the opposite, mutually exclusive action. In general, the classification mark is **functional** in a place-dependent sentence - it specifies which member the dependent sentence is addressed to. In the sentences we have cited, we have a formal (intellectual) subordination, only the content of the main sentence complements and clarifies the content through the connection. Therefore, in this case only semantic connections can be considered, but the connection (subordination) of the main sentence with the dependent sentence is syntactic - usually subordinate conjunctions, member-connections are used. The situation is similar in such sentences, in which not only where there is a relative verb, but also the correlational word is confirmed there: "**Where** everyone else is having fun, what will one do?"; "**Where** we do not have our own cleverness, courage, endurance and willpower, there we are encouraged by foreigners to go out and score a try"; "**Where** he did it, he will be able to do this also."

The circumstantial subordinate clause of place, **where** the connection is also confirmed in both the sense of time and the definition of dependent sentences.

Keywords: Syntax, Oral speech, sentence

თეა ბურჭულაძე

ფილოლოგიის დოქტორი

ORCID: 0000-0002-2614-012X

burchuladzetee@gmail.com

+995 593 228 805

აბსტრაქტი

რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში გამოყენებული კავშირები თუ საკორელაციო სიტყვები განსაზღვრავენ მთავარი და დამოკიდებული წინადადების მიმართებას, მაგრამ ზოგ შემთხვევაში დასახელებული სინტაქსური საშუალებები ვერ გამოდგება ხოლმე მათი ზუსტი ფუნქციის განსაზღვრისას.

ზოგ შემთხვევაში **სადაც** მიმართებითი ზმნიზედა კი არის წინადადებაში, მაგრამ გაჭირდება მისი ადგილის გარემოებად გაგება, რადგან ამ შემთხვევებში **მისი სინტაქსური ფუნქცია არ არის ადგილის გარემოების გადმოცემა**. მაგალითად: „**სადაც** ამდენი უმანკო სული ამოგწყვეტიათ, მე რაღა დასატოვებელი ვარ“; „**სადაც** ამდენი გაგიკეთებია, ახლა იხევ უკან?“ (ფანჯ.); „**სადაც** სამართლია, უნდა ჩამოებრჩოთ“; „**სადაც** ეს შეძელი, ყველაფერს მოახერხებ“. დასახელებულ წინადადებებში მიმართებითი ზმნიზედები შინაარსობრივად არ გამოხატავენ რეალურ ლოკალურ პუნქტს, ზუსტ ადგილს, ეს უფრო პირობითი ადგილია. გარდა ამისა, მთავარ წინადადებაში არ მოიაზრება და არ ჩანს ის, რომ დამოკიდებული წინადადება ადგილის გარემოებას ხსნის და აზუსტებს. დასახელებული წინადადების დამოკიდებული კომპონენტები უფრო ერთგვარ პირობას, წინაპირობას გამოხატავენ, რომელიც მოხდა, მოხდება ან ხდება. შინაარსობრივად ჩანს, რომ რაღაც მოქმედება შესრულებულია და მთავარ წინადადებაში დამოკიდებულის საწინააღმდეგო, ურთიერთგამომრიცხავი ქმედებაა გამოხატული. ზოგადად, ადგილის გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებაში საკლასიფიკაციო ნიშანი **ფუნქციურია** – რომელ წევრსაც მიემართებს დამოკიდებული წინადადება, მას აზუსტებს. ჩვენ მიერ მოხმობილ წინადადებებში კი ფორმალური (აზრობრივი) დაქვემდებარება გვაქვს, მხოლოდ შინაარსობრივად ავსებს და აზუსტებს კავშირის საშუალებით მთავარს დამოკიდებული წინადადება. მაშასადამე, ამ შემთხვევაში მხოლოდ სემანტიკურ დაკავშირებაზე შეიძლება ვიმსჯელოთ, ოღონდ მთავარი წინადადების დაკავშირება (დაქვემდებარება) დამოკიდებულ წინადადებასთან სინტაქსურია – ჩვეულებისამებრ გამოიყენება მაქვემდებარებელი კავშირები, წევრ-კავშირები. ანალოგიურია ვითარება ისეთ წინადადებებში, რომლებშიც არამხოლოდ **სადაც** მიმართებითი ზმნიზედაა, არამედ საკორელაციო სიტყვა **იქ** დასტურდება: „**სადაც** სხვა ყველა ქეიფობს, **იქ** ერთი რას გააწყობა?“; „**სადაც** არ გვეოფნის საკუთარი ჭკუა, მხნეობა, გამძლეობა და ნებისყოფა, **იქ** უცხოელთა წაბამვით ვლამობთ ფონის გასვლას და ლელოს გატანას“; „**სადაც** ეს გააკეთა, **იქ** ამასაც შეძლებს“.

ადგილის გარემოებითი ქვეწყობილი წინადადების **სადაც** კავშირი ასევე დასტურდება როგორც დროის გაგებით, ასევე განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებადებშიც.

საკვანძო სიტყვები: სინტაქსი, ზეპირი მეტყველება, სინტაქსი.

შესავალი

რთული წინადადება ქართულში სპეციფიკურია როგორც აგებულებით, ისე შინაარსობრივად. საინტერესოა და არაერთგვაროვანი ჰიპოტაქსური წინადადების

წევრების გრამატიკული დაკავშირება თუ მათი სინტაქსური ფუნქცია. ერთი შეხედვით, რთულ ქვეწყობილ წინადადებაში გამოყენებული კავშირები თუ საკორელაციო სიტყვები განსაზღვრავენ მთავარი და დამოკიდებული წინადადების მიმართებას, მაგრამ ზოგ შემთხვევაში დასახელებული სინტაქსური საშუალებები ვერ გამოდგება ხოლმე მათი ზუსტი ფუნქციის განსაზღვრისას.

ამ თვალსაზრისით საკვლევა ისეთი ტიპის რთული ქვეწყობილი წინადადებები, რომლებშიც გვხვდება ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების მაქვემდებარებელი კავშირი, თუმცა მათი სინტაქსური ფუნქცია სხვაა.

მეთოდები

წარმოდგენილი ნაშრომი ეფუძნება კვლევის შემდეგ მეთოდებს: ლინგვისტური მასალის კრიტიკული ანალიზი სინქრონიის ჭრილში, სტრუქტურული ანალიზი, დედუქცია, ინდუქცია, სინტაქსური ანალიზი.

მსჯელობა და შედეგები

ცნობილია, რომ ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება ხსნის მთავარ წინადადებაში მისათითებელი ზმნიზებით გამოხატული ადგილის გარემოების მნიშვნელობას. ის აზუსტებს და მიუთითებს იმაზე, თუ სად ხდება, საიდან იწყებს ან საით მიემართება მთავარი წინადადებით გამოხატული მოქმედება (კვაჭაძე 2010 : 406).

ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება მთავარს უერთდება მიმართებითი ზმნიზებებით (სადაც, საიდანაც, საითკენაც, სადამდეც) და მაქვემდებარებელი კავშირით რომ. როგორც ცნობილია, ამ ტიპის წინადადებაში კორელატებად გვხვდება აქ, იქ, იქიდან, ყველგან, იქით ზმნიზებები: “მერე იქ მივიდა, სადაც ახალმიღებული ზესადგარები ელაგა”; „ალექსანდრე სადაც იჯდა, იქვე დახვდა განთიადს“; „დედაკაცი ისევ იჯდა სწორედ იქ, საიდანაც შვილი გაისტუმრა“; „სადაც კი გამოჩნდებოდა, ყველგან გრძნობდა ხალხის პატივისცემასა და სიყვარულს“.

აღსანიშნავია, რომ ზოგ შემთხვევაში სადაც მიმართებითი ზმნიზედა კი არის წინადადებაში, მაგრამ გაჭირდება მისი ადგილის გარემოებად გაგება (ბურჭულაძე 2014 : 117), რადგან ამ შემთხვევებში მისი სინტაქსური ფუნქცია არ არის ადგილის გარემოების გადმოცემა. მაგალითად: „სადაც ამდენი უმანკო სული ამოგიწყვეტიათ, მე რაღა დასატოვებელი ვარ“ (აკაკი); „სადაც ამდენი გაგიკეთებია, ახლა იხევ უკან?“ (ფანჯ.); „სადაც სამართლია, უნდა ჩამოეხრჩოთ“ (ჯავ.); „სადაც ეს შეძელი, ყველაფერს მოახერხებ“ (რჩეულ.). ამგვარივეა ეს წინადადებაც: „თუ აქაც აღარავინ აღმოჩნდებოდა, მასწავლებელს უნდა აეხსნა“ (აკაკი);

დასახელებულ წინადადებებში მიმართებითი ზმნიზებები შინაარსობრივად არ გამოხატავენ რეალურ ლოკალურ პუნქტს, ზუსტ ადგილს, ეს უფრო პირობითი ადგილია. გარდა ამისა, მთავარ წინადადებაში არ მოიაზრება და არ ჩანს ის, რომ დამოკიდებული წინადადება ადგილის გარემოებას ხსნის და აზუსტებს. დასახელებული წინადადების დამოკიდებული კომპონენტები უფრო ერთგვარ პირობას, წინაპირობას გამოხატავენ, რომელიც მოხდა, მოხდება ან ხდება. შინაარსობრივად ჩანს, რომ რაღაც მოქმედება შესრულებულია და მთავარ წინადადებაში დამოკიდებულის საწინააღმდეგო, ურთიერთგამომრიცხავი ქმედებაა გამოხატული. ზოგადად, ადგილის გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებაში საკლასიფიკაციო ნიშანი ფუნქციურია – რომელ წევრსაც მიემართებს დამოკიდებული წინადადება, მას აზუსტებს. ჩვენ მიერ მოხმობილ წინადადებებში კი ფორმალური (აზრობრივი) დაქვემდებარება გვაქვს, მხოლოდ შინაარსობრივად ავსებს და აზუსტებს კავშირის საშუალებით მთავარს დამოკიდებული წინადადება. მაშასადამე, ამ შემთხვევაში მხოლოდ სემანტიკურ დაკავშირებაზე შეიძლება ვიმსჯელოთ, ოღონდ მთავარი წინადადების დაკავშირება (დაქვემდებარება)

დამოკიდებულ წინადადებასთან სინტაქსურია – ჩვეულებისამებრ გამოიყენება მაქვემდებარებელი კავშირები, წევრ-კავშირები (ბურჭულაძე 2019 : 7).

ანალოგიურია ვითარება ისეთ წინადადებებში, რომლებშიც არამხოლოდ **სადაც** მიმართებითი ზმნიზედაა, არამედ საკორელაციო სიტყვა **იქ** დასტურდება: „**სადაც** სხვა ყველა ქეიფობს, **იქ** ერთი რას გააწყობა?“ (აკაკი); „**სადაც** არ გვეოფნის საკუთარი ჭკუა, მხნეობა, გამძლეობა და ნებისყოფა, **იქ** უცხოელთა წაბადებით ვლამობთ ფონის გასვლას და ლელოს გატანას“ (ჯავ.); „**სადაც** ეს გააკეთა, **იქ** ამასაც შეძლებს“ (ფანჯ.). ზოგადად, ისეთი აგებულების დამოკიდებულ წინადადებებში, რომლებშიც არის მისათითებელი სიტყვა, სწორედ მის მნიშვნელობას ხსნის და აზუსტებს ხოლმე დამოკიდებული წინადადება. ამიტომ, ერთი შეხედვით, ჩვენ მიერ მოხმობილი წინადადების ადგილის გარემოებით დამოკიდებულად მიჩნევას ამყარებს საკორელაციო სიტყვა **იქ**, რადგან ის თითქოს გარკვეულ ადგილზე მიუთითებს, მაგრამ აქაც ზუსტი მდებარეობა კი არა, ერთგვარ პირობით ადგილად, ზოგად პირობად ჩანს ამგვარი მისათითებელი და საკორელაციო სიტყვები. შევადაროთ: „დედაკაცი ისევ იჯდა სწორედ **იქ**, საიდანაც შვილი გაისტუმრა“. აქ მართლაც დამოკიდებული ხსნის მთავარ წინადადებაში გამოხატული ადგილის გარემოების როლს, რადგან ასეთი კონსტრუქციის წინადადებაში რეალურად ადგილია ნაჩვენები და მოაზრებული. ჩვენ მიერ დასახელებულ წინადადებებში კი საკავშირებელი სიტყვები ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებისაა, მაგრამ აზრობრივად და, რაც მთავარია, **ფუნქციურად არ არის ადგილის გარემოება როგორც სინტაქსური წევრი**.

სამეცნიერო ლიტერატურაში შენიშნულია, რომ ზეპირი მეტყველებისათვის ნიშანდობლივია ე. წ. მყარი გამოთქმების უხვად მოხმარება. ზოგი მათგანი შექმნილია დამხმარე სიტყვისა და **ყოფნა** ზმნის მონაწილეობით: ეს არის / ეს-ეს არის, ის იყო / ის-ის იყო... ასეთივეა **სადაც იყო, სადაც არის / საცაა**. ეს ფორმა სემანტიკურად დაუშლელია, ზმნისართის ეკვივალენტია, წინადადების ერთი წევრის - **დროის გარემოების** - ფუნქციას ასრულებს. ის ჩვეულებრივ მყოფადსა და კავშირებითთან გვხდება. აღსანიშნავია, რომ ამ გამოთქმას კორელატივად ხშირად ახლავს ხოლმე. ესენია დროის ზმნისართები (აგერ, აგერ-აგერ, ახლა, მალე): „ცეცხლი მეკიდება, აგერ, სადაც არის, გული შემიწუხდება“ (აკაკი); „საცა არის, სწავლაც მალე დაიწყება“ (ქიაჩ.). ხაზგასმულია, რომ ასეთი მაგალითები ცხადყოფს ერთს – **სადაც არის** ჰიპოტაქსური კონსტრუქციის დამოკიდებული ნაწილია, რომელიც თავისუფალი შესიტყვება იყო ადრე და შემდეგ მყარ შესიტყვებად ქცეულა. აღნიშნულია, რომ თანამედროვე ქართულში სადაცაა უკვე ფრაზეოლოგიურ ერთეულად არის ქცეული. ენა ცდილობს ერთ სიტყვად წარმოადგინოს ის (სადაცაა, საცაა). „მაგრამ ასოციაციურად კავშირი ჰიპოტაქსთან ჯერ კიდევ ისეთი ძლიერია, რომ მარტივ წინადადებაში, რომელშიც ეს ფრაზეოლოგიური შესიტყვება მონაწილეობს, როგორც ერთი წევრი, მას ზოგჯერ მძიმეებით გამოყოფენ“ (კვანტალიანი 1990 : გვ. 35-37).

ეს მსჯელობა იმ მხრივაც არის საინტერესო, რომ **სადაც არის** ფორმა გამოხატავს დროის გაგებას, რაც ძალიან უჩვეულოა იმ თვალსაზრისით, რომ **სადაც** ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების კავშირია. მაგრამ ირკვევა, რომ ზეპირ მეტყველებაში **დროის გამოხატვისასაც** გამოიყენება. აქ ერთი მომენტიცაა აღსანიშნავი – ჩვენ მიერ მოხმობილი წინადადებები თავისი შინაარსითა თუ აგებულებით ასევე ზეპირ მეტყველებას ახასიათებს. ნათლად ჩანს, რომ ამგვარი წინადადებები და დასმული საკითხი ზეპირი მეტყველების სინტაქსს განეკუთვნება. ცხადია, რომ ის (ზეპირი მეტყველება) გადავიდა მწერლობაში, მხატვრული თხზულებების ენაში. ამის გამო ჩვენ მათ ზეპირი მეტყველების სინტაქსს ვაკუთვნებთ. აქ **სადაც** ადგილს ვერ გამოხატავს, როგორც ეს **საცაა** შესიტყვებით აგებულ წინადადებებში გვქონდა. ჩანს, რომ **სადაც** ზოგიერთ შემთხვევაში მაინცდამაინც ადგილს არ გამოხატავს.

როგორც აღმოჩნდა, ეს უჩვეულო სულაც არ არის. გარდა ზემოაღნიშნულისა, ჰიპოტაქსურ წინადადებებში ერთი სახის კავშირი გამოიყენება სხვა ტიპის დამოკიდებულ წინადადებებთან ცნობილი ფაქტია. ამ თვალსაზრისით, უპირველესად დავასახელებთ ისეთ განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებებს, რომლებშიც მაკავშირებელ საშუალებად არცთუ იშვიათად გვხვდება **სადაც/საიდანაც** და **როცა/როდესაც** კავშირები: „რა საჭიროებას წარმოადგენდა ისეთი ცვლილებები, როცა გადაწყვეტილება არსებობდა და ვიღაცამ რატომღაც შეგნებულად, თვითნებურად შეცვალა ის!“, „ხომ არსებობს ისეთი შემთხვევები, როცა ინფორმაციის გავრცელება სხვა არავითარ მიზანს არ ისახავს, გარდა ინფორმაციის გავრცელებისა?“, „არსებობს ისეთი გარდამავალი წამი, როცა საკუთარი თავი ყველამ ვიცით“, „ქვეყნად არ მოიძებნება ისეთი მაღაზია, სადაც მეგობრის შეძენა შეიძლებოდა“, „სწორედ მაშინ გადავწყვიტე მოდერირებადი ისეთი მეილ-ლისტი გამეკეთებინა, სადაც ლოიალურ ატმოსფეროს შევინარჩუნებდი და მივცემდი მას საშუალებას მსურველებისათვის რაიმე ესწავლებინა“, „მთელი საქართველოს მასშტაბით შესაძლოა 150-მდე უბანი დარჩეს ისეთი, სადაც ამომრჩეველთა რაოდენობამ 1500-ს გადააჭარბოს“, „დღეს ბევრი წერტილია ისეთი, სადაც ადამიანს შეუძლია მართლმადიდებელ ეკლესიასთან კონტაქტი დაამყაროს“.

ჩვენ მიერ ზემოთ მოხმობილ წინადადებებსა და ამ სახის ფრაზებს შორის ის მსგავსებაა, რომ ორივეგან მთავარი წინადადების წევრს მიემართება დამოკიდებული წინადადების არა რომელიმე შესაბამისი წევრი (როგორც ეს სხვა კავშირების შემთხვევაშია), არამედ მთლიანად წინადადება განსაზღვრავს მთავრის მისათითებელ წევრს, უფრო ზოგადი შინაარსით ახასიათებს მას. ასეთ ფორმებში სხვა სახის დამოკიდებული წინადადებების კავშირები კი გამოიყენება, მაგრამ განსაზღვრულია მაინც რა სახისაა ეს წინადადება აგებულების მიხედვით. თუმცა ჩვენს შემთხვევაში ისეთი სურათი გვაქვს, როცა **სადაც** კავშირი კი მოგვეპოვება, მაგრამ წინადადება არ არის მთავარი ან არამთავარი წევრის მიხედვით დამოკიდებული. ასეთ ფორმებში ადგილის გარემოების ნიშან-თვისება არათუ შესუსტებულია, არამედ საერთოდ არ ჩანს.

საენათმეცნიერო ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ **სადაც** მაქვემდებარებელი კავშირი განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაშიც არცთუ იშვიათად გვხვდება (ლექავა 1981: 57). რატომ იყენებს განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადება სხვა სახის დამოკიდებულ წინადადებათა კავშირებს? ცნობილია, რომ დასახელებული წევრ-კავშირები ძირითადად გამოიყენება გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებებში. ჩვენი დაკვირვებით, ამას რამდენიმე მიზეზი აქვს: 1. **როდესაც/როცა, სადაც/საიდანაც** კავშირები გამოიყენება ისეთ განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებებში, როცა მას მთავარ წინადადებაში ახლავს კორელატი (ჩვენებითი ნაცვალსახელები). გარემოებით დამოკიდებულ წინადადებაში კი ყოველთვის არ მოიპოვება მისათითებელი სიტყვა. 2. დასახელებულკავშირიან განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებებში მთავარი წინადადების არსებითი სახელით გადმოცემულ წევრს მიემართება დამოკიდებული წინადადების არა რომელიმე შესაბამისი წევრი (როგორც ეს რომელიც/როგორიც კავშირის შემთხვევაშია), არამედ მთლიანად წინადადება განსაზღვრავს მთავრის მისათითებელ წევრს, უფრო ზოგადი შინაარსით ახასიათებს მას. აღნიშნული სახის წინადადებებში კორელატი იმავე ბრუნვაში კი დგება, რომელ სიტყვასაც განსაზღვრავს, მაგრამ რაკი მთავარს უკავშირდება მიმართებითი ზმნიზედებით, ამიტომ სინტაქსური დამოკიდებულება არ ჩანს. ასეთი შინაარსის კონსტრუქცია მოითხოვს **როცა/როდესაც, სადაც/საიდანაც** კავშირებს. უფრო მეტიც, განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადებისათვის ბუნებრივი **რომელიც, როგორიც** კავშირების გამოყენება დასახელებულ შემთხვევებში ყოველთვის ვერ ხერხდება. 3. აღნიშნულ კონსტრუქციებში უფრო ადგილის, ან დროის შინაარსის გაგება წამოიწვეს წინ, ვიდრე შესაბამისი წევრის

განსაზღვრებისა. ამიტომაცაა, რომ ასეთი წინადადებები იყენებენ გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების მიმართებით ზმნიზედებს (ბურჭულაძე 2017 : 20).

ბუნებრივია, დადგება საკითხი იმისა, თუ როგორია აგებულების მიხედვით ზემოთ მოხმობილი წინადადებები, რა ადგილი აქვს მათ სინტაქსში? ვფიქრობთ, დასახელებული ტიპის წინადადებები სინტაქსურად ტრადიციული ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადების ტოლმლოვანი არ არის, ფუნქციურად განსხვავდება სხვა ტიპის დამოკიდებულ წინადადებათაგანაც. ამიტომ, მიგვაჩნია, რომ ისინი არ არიან ადგილის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებები, აგებულებით მთავრის მიმართ დამოკიდებულია, რადგან ის მთლიანად მიემართება მთავარ წინადადებას და გამოხატავს მთქმელის დასკვნას, შეფასებასა თუ რაიმე სახის შენიშვნას იმის შესახებ, რაც მთავარში არის გადმოცემული. სწორედ ეს ახასიათებს მთავრის მიმართ დამოკიდებულ წინადადებას.

უნდა აღინიშნოს შემდეგიც – ლ. კვაჭაძე მართებულად მიიჩნევდა, რომ „ტერმინი მთავრის მიმართ დამოკიდებული მეტად პირობითია, რამდენადაც მთლიან მთავარს მიემართება ზოგიერთი სხვა სახის დამოკიდებული წინადადებაც (მაგალითად, შედეგობითი), რომელთაგანაც ის გამოირჩევა“ (კვაჭაძე 2010: 439). ცხადია, ასეთივეა დათმობითი და პირობითი დამოკიდებული წინადადებებიც. მკვლევარს ეს მოსაზრება შენიშვნის სახით აქვს დართული, თუმცა მონოგრაფიაში მაინც ცალ-ცალკე ტიპადაა გამოყოფილი პირობითი, დათმობითი, შედეგობითი და მთავრის მიმართ დამოკიდებული წინადადებები. ჩვენ წიგნში „ჰიპოტაქსის საკითხები ქართულში“ მათ ცალკე არც გამოვყოფთ, რადგან მივიჩნევთ, რომ ისინი არ არიან სინტაქსურად ტოლმლოვანი ქვემდებარული, დამატებითი, განსაზღვრებითი და გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებებისა. ისინი განსხვავდებიან სინტაქსურ წევრთა **ფუნქციური კლასიფიკაციის** მიხედვით. ჩვენ მიერ დასახელებულ წინადადებებშიც დამოკიდებული წინადადება საზღვრავს და აზუსტებს მთავარ წინადადებას ამ შემთხვევაში მხოლოდ აზრობრივად. სწორედ ამ ფაქტორების გათვალისწინებით ვფიქრობთ, რომ მოხმობილი წინადადებები მთავრის მიმართ დამოკიდებულია – აგებულებით ჰიპოტაქსურია, მაგრამ მიმართება მთავარსა და დამოკიდებულს შორის მხოლოდ შინაარსობრივია.

დასკვნა

მოყვანილი ფორმები კიდევ ერთხელ ადასტურებს იმას, რომ ზეპირი მეტყველება ექსპრესიულ-ემოციური ხასიათისაა და სხვადასხვა მოდალობის შინაარსის გამოსახატავად მრავალფეროვანი სპეციფიკური სინტაქსური კონსტრუქციები და მაჩვენებლები იჩენს თავს.

გამოყენებული ლიტერატურა

- burch'uladze, t. (2014). *hip'ot'aksis sak'itkhebi kartulshi*. tbilisi. (ბურჭულაძე, თ. (2014). *ჰიპოტაქსის საკითხები ქართულში*. თბილისი).
- burch'uladze, t. (2017). *zogi k'avshiris gamoqenebisatvis gansazghvrebit damok'idebul ts'inadadebashi, arn. chikobavas sakh. enatmetsnierebis inst'it'ut'is 76-e sametsniere sesia, masalebi*. tbilisi. (ბურჭულაძე, თ. (2017). ზოგი კავშირის გამოყენებისათვის განსაზღვრებით დამოკიდებულ წინადადებაში, *არნ. ჩიქობავას სახ. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 76-ე სამეცნიერო სესია, მასალები*. თბილისი).

- burch'uladze, t. (2019). erti sakhis damok'idebuli ts'inadadebis adgilisatvis. *arn. chikobavas sakh. enatmetsnierebis inst'it'ut'is 78-e sametsniero sesia, masalebi*, tbilisi. (ბურჭულაძე, თ. (2019). ერთი სახის დამოკიდებული წინადადების ადგილისათვის. არნ. ჩიკობავას სახ. ენათმეცნიერების ინსტიტუტის 78-ე სამეცნიერო სესია, მასალები, თბილისი).
- k'vant'aliani, l. (1990). *kartuli zep'iri met'qvelebis sint'aksis sak'itkhebi*. tbilisi. (კვანტალიანი, ლ. (1990). *ქართული ზეპირი მეტყველების სინტაქსის საკითხები*. თბილისი).
- k'vach'adze, l. (2010), *tanamedrove kartuli enis sint'aksi*. tbilisi. (კვაჭაძე, ლ. (2010), *თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი*. თბილისი).
- lezhava, l. (1981). gansazghvrebti damok'idebuli ts'inadadebis zogi k'avshiris shesakheb. *kartvelur enata st'rukt'uris sak'itkhebi*, V, tbilisi. (ლეჟავა, ლ. (1981). განსაზღვრებითი დამოკიდებული წინადადების ზოგი კავშირის შესახებ. *ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები*. V, თბილისი).